

Приложение № 1 к ООП НОО

МБОУ «Комсомольская СШ»

**Фонд оценочных средств для промежуточной аттестации обучающихся
по учебному предмету «Родной (чеченский) язык»
(типовой вариант)
(2-4 классы)**

Обязательная часть учебного плана.

Предметная область: Родной язык и литературное чтение на родном языке

**«Нохчийн мотт» дешаран низамехула мах хадоран
г1ирсийн фонд.**

2 класс.

1. Хьалхарчу чийрикан жам1даран талламан болх «Школан беш».

2 класс.

Школан беш.

Школан йоккха беш ю. Дукха дитташ ду бешахь. Дешархоша белхаш бо бешахь. Цара дика 1алашйо иза. Цундела дитташ т1е стоьмаш а латабо.

2. Шолг1ачу чийрикан жам1даран талламан болх «Лийчаэхар»

Лийчаэхар.

Аьхка йовхачу хенахь тхо х1ор дийнахь доьлху хи т1е. Лийча дика айма йолуш меттиг хаьа тхуна. Лекха боцчу берда т1ера чукхийсала тхо. Хи т1ехула некадеш , юьйсина буьрка санна, лела тхо. Хаза хуьлу аьхка луьйчуш

3. Кхоалг1ачу чийрикан жам1даран талламан болх «Б1аьсте схьакхачар». 2 класс.

Б1аьсте схьакхачар.

Б1аьстей, 1ай кьовсаделла . Шен меттиг д1айобхура б1аьстено . Духьалделира 1а .Схьахьаьжира бовха малх. Дилхира 1а, охьадуйладелира ладарш. Д1алецира б1аьстено шен меттиг. Зезагашца аренаш кьарзйира хазахеттачу б1аьстено.

4. Шеран жам1даран талламан болх «Хьуьнхахь». 2 класс.

Хьуьнхахь.

Ц1ена ду хьуьнхара х1аваь. Абу хьуьнха талла воьду. Жаьла а дуйгу цо шеца. Хьун тийна хета. Амма хьуьнхахь кхехкаш дахар хуьлу. Цхьанхьа тебна цхьогал доьду ,кхечанхьа хьуьнан к1оргехь генаш кегдеш лела партала ча.

«Нохчийн мотт» дешаран низамехула мах хадоран г1ирсийн фонд. 3 класс.

1. Хьалхарчу чийрикан жам1даран талламан болх «Бошмийн доттаг1ий». 3 класс.

Бошмийн доттаг1ий.

Дитта т1ехь д1атоьхна бен бу. Цу чохь олхазарш деха. Олхазарш бошмийн доттаг1ий дуйла хаьа суна. Ас уьш кьехка ца до. Цундела тхан дитташ т1е стоьмаш дуккха а латабо.

Грамматически т1едилларш.

1. Шолг1а предложени меженашца талла.
2. Сехьадаха ма-деззара декъа а доькьуш д1аязде дешнаш: дитта, доттаг1ий, тхан, кьехка, дукха

2. Шолг1ачу чийрикан жам1даран талламан болх «Тхан школа»

3 класс.

Тхан школа.

Тхан школа ломана юххехь ю. Тхан школан йоккха беш ю. Дика 1алаш йо иза школо. Тхан школаца йоьхье яьлла лулара школа. Оха тхешан школах дозалла до. Со школе т1аьхьа ца вуьсу цкъа а. Тхан школал хаза школа яц тхан йоккхачу юьртахь.

Грамматически т1едилларш.

1. Кхоалг1ачу предложенехь коьрта меженашна к1ел сиз хьакха.
2. Шайн билгалонашца гайта цхьа орам болчу дешнийн орам а, чаккхе а: школа, школан, школо, школаца, школах, школе, школал.

3. Кхоалг1ачу чийрикан жам1дара талламан болх «Олхазаршна баннаш». 3 класс.

Олхазаршна баннаш.

Бовхачу махка дладахана олхазарш бѣаѣсте яѣлча юхадогѣу. Аннийн кескех царна баннаш до бераша. Тѣаккха дитташ тѣехъ уѣш дѣаѣлагѣдо. Олхазарш бошмийн доттагѣий ду. Дитташ талхошѣолу са долу хѣуманаш юу цара. Олхазарш бошмашкара лелхо мегар даѣ. Уѣш, мелхо а, тѣекѣадо хѣума дан деза.

Грамматически тѣедилларш.

1. Хѣалхарчу предложенехъ билгалѣяха коѣрта меженаш.
2. Дешнийн хѣоттам къастабе
1-ра вариант: таллархо, дѣадеша, урамаш
2-гѣа вариант: яздархо, схѣакхечи, къоламца.
3. Дешнаш дуккхаллин терахѣе даха: олхазар, зезаг, адам, тоѣрмиг, аре.

4. Шеран жамѣдаран талламан болх «Хасбешахъ». 3 класс.

Хасбеш.

Хасбеша дахара бераш. Цигахъ белхаш бира цара.Цѣаѣболчара хасстоѣмашна асар дира, вукхара хи диллира. Дукха хасстоѣмаш гулбийр бу хасбешара. Цигахъ ѣийна дика кхуѣуш ю копастанаш а, жѣонкаш а, наѣрсах а. Муѣлхачу хасстоѣмана хи маѣа дилла дезаа, молханаш муѣлханаш тохадеза а хѣоѣху агрономо берашна.

Грамматически тѣедилларш.

1. Хѣалхарчу предложенехъ билгалѣяха коѣрта меженаш, дешнашна тѣехула къамеландакъош билгалдаха
2. Текста юкъарасхѣаязде цѣхаллин а, дуккхаллин а терахѣеракхоккхадеш.
3. Сехѣадахама-деззарадекѣа а доѣкъуш дѣаязде дешнаш: ѣийна, асар, хасстоѣмаш, дукха, диллира.

«Нохчийн мотт» дешаран низамехула мах хадоран г1ирсийн фонд. 4 класс.

1. Хьалхарчу чийрикан жам1даран талламан болх «Лар толу ж1аьла».

4 класс.

Лар толу ж1аьла.

Сан вашас Х1арона к1еза деара. Оха цунна ц1е тиллираТарзанаьлла. Соьца гуттар а ловзуш хуьлура к1еза. Хи т1е лийча со вoьдуш хилча, т1аьхьах1уттара иза.

Д1аoьхура хан. Тарзан доккха хилира. Цуьнан лергаш ира, дог1аделла дара. Иза лар толу ж1аьла хиллера. Х1арона кест-кеста хьунхахь таллад уьгураТарзан. Х1инца, доккха а хилла, соьца к1езиг ловзу иза.

Т1едиллар:

- 1) Билгалдаха кьамелан дакьош хьалхарчу предложенехь.
- 2) Дешдакьошца декъа дешнаш: цунна, доккха, т1аьхьах1уттура

2. Шолг1ачу чийрикан жам1даран талламан болх «Доттаг1алла», 4 класс.

Доттаг1алла

Доттаг1 воцуш стаг мегарвац. Доттаг1 воцу стаг, т1ам боцу олхазар санна, ву. Доттаг1чунна тешаме хила веза. Доттаг1алла даггара лело деза. Доттаг1чух дагаволуш хила веза. Доттаг1чунна т1е хало еана меттиг а 1оттаелла доттаг1 дешарна т1аьхьависча, цунна г1о дан деза. Иштта хилчий бен хьох бакьволу доттаг1 а хирвац.

Т1едиллар:

- 1) Кхоалг1а предложеникьамеландакьошцаталла.
- 2) Цхьаорам болу дешнашбилгалдахий, т1ехула дожарш х1иттаде.

3. Кхоалг1ачу чийрикан жам1даран талламан болх

«Воккха стаг».

Воккха стаг

Х1ор 1уьйранна воґ1ура воккха стаг акхаройх а, олхазарех а дерш 1амочу ц1а чу. Мунданаш тоеш я керланап еп хуьлура иза цу чохь. Оцу 1уьйранна а ша ян йолийначу аккхачу бедан мунда, хьаькхна, шардеш кечдинчу жимачу уьн т1ехь д1а а ч1аг1йна , ша яржийна нехаш, нуй хьаькхна, гул а йина, тускар чу тийсира цо.

Т1едиллар:

- 1) Хьалхара предложенин кьамелан дакьошца талла.
- 2) Массо предложенин юкьара ц1ерметдешнап билгалдаха.

4.Шеран жам1даран талламан болх «Шовданийн боьра». 4 класс.

Шовданийн боьра.

Дуккха шовданап долуп бара х1ара боьра. Кегийра, ц1ена г1ум ловзоп хьалакхуьйсуре ша санна шийла, сирла шовданап. Кхуза оьхуре Малх-Арера мехкарий хит1а. Кхузахь малхчубуззуп цхьанакхетара уьп кегийчу нахаца. Кхузахь дара уггар доккха шовда а, юххехь коьллап а, жима д1анехьа хьун а йолуп.

Зама маьрша яцара,ткьа шовданийн боьра юьртана юьстахо бара. Цундела наноша ца магадора цига хит1а эхар.

Т1едиллар:

- 1) Шолг1а предложенин кьамелан дакьошца талла.
- 2) Цхьаорам болу доп схьалаха, уьп муьлхачу дожарехь ду билгалдаха.
- 3)

I-IV классийн дешархойн ненан маттах долчу хаарийн х1итточу оценкийн барамаш

I. I-IV классашкахь ечу талламан диктантийн мах хадор.

Диктант – иза офографех а, пунктуацех а долу хаарп талларан кеп ю.

Талламан дешнийн диктанто зохь кхета хала йолу офограммаш. Иза хила йиш ю х1окху дешнийн барамехь:

5 класс-15-20 доп

6 класс-20-25 доп

7 класс- 25-30 дош
8 класс- 30-35 дош
9 класс- 35-40 дош.

Текст хоржуш, кху некъех пайдаэца беза:

1. Диктантан текст шен чулацамехъ дешархой кхеташ а, хІинцалерчу литературни метган лехамашца юьззина нийса йогІуш а хила еза.
2. Диктантан дерриге а дешнаш дешархошна кхеташ хила деза. КІезиг лелош а, девзаш доцу а дешнаш довза а довзуйту, доски тІе дІа а яздо.
3. Диктантан текстехъ хала дешнаш хилахъ, цу дешнийн нийсаяздар дешархоша Іамийна а дацахъ, и дешнаш доски тІе дІаяздо.
4. Текст йоьшучу хъехархочо дІаешар литературни нийса а, муха яздан деза, дешархошна дІа ца хоуйтучу кепара а хила деза. Масала, *кІайн, Іежийн, халкъан* бохучу дешнашкахъ, литературни аларан норманашца цхъаьна а догІуш, чаккхенгара н ца олу, ткъа *саьрмик, чегІардиг* дсшнашкахъ г-ний, к-ний хьалхахъ долу и а долуш санна олу.
5. І чийрик чекхдаллалц текстан барам кхул хьалхарчу классехъ хилларг магабо.

I-IV классийн дешархойн диктантийн мах хадорехъ хъехархочо куьйгалла оьцу кху некъех:

1. Диктантехъ орфографически а, пунктуационни а гІалаташ къаьст-къаьстина лору, оценка юкъара юьллу.
2. Диктантана «5» дуьллу, нагахъ цхъа а орфографически гІалат дацахъ я цхъаннал сов пунктуационни гІалат ца хилахъ.
3. «4» дуьллу, кхааннал сов орфографически а, щиннал сов пунктуационни а гІалат ца хилахъ (я шиь орфографически, кхоь пунктуационни гІалат хилахъ).
4. «3» дуьллу, ялханнал сов орфографически а, пхеаннал сов пунктуационни а гІалат ца хилахъ (я 5 орфографически, 5 пунктуационни гІалаташ хилахъ).
5. «2» дуьллу, иттаннал сов орфографически а, пхеаннал сов пунктуационни а (я бархІаннал сов орфографически а, ворхІаннал сов пунктуационни а) гІалаташ ца хилахъ.
6. «1» дуьллу, нагахъ 2 дуьллучул гІалаташ сов хилахъ.

Дсшархочун балха тІехъ гІалат лара деза, орфографически а, пунктуационни а, муьлхха а бакъо талхош, диктант язъяле оьцу классехъ я цул лахарчу классашкахъ Іамийнчух иза хилахъ. Нагахъ санна талламман диктантехъ 5 ша дина нисдарш хилахъ (нийса цаяздинарг нийсачуьнца хийцина) оценка цхъана баллана лагІйо, иштта оценка «5» ца дуьллу, диктантехъ 3 я цул сов нисдарш хилча.

Оценка юьллуш, ца лоруш дуьту:

1. Программехъ йоцу я Іамийна йоцу орфографически а, пунктуационни а бакъонаш талхош долу гІалаташ/

2. Тилкхаздаьлла гІалат (описка) лору, масала, *белхало* хила дезачохь *белхано* яздинехь, *Іуьйре* хила дезачохь *Іуьйле* яздинехь.

3. Нохчийн маттахь зевне мукъаза й (йот) яздар, масала: йоза хила дезачохь *еза* яздахь, *йогІу* (*егІу*), *юьрта*хь (*йуьрта*хь), *юьгу* (*йуьгу*) яздахь.

4. Орам ларбеш а, ораман аьзнаш хийцалуш а терахьдешнаш яздар, масала: *исс* - *иссалгІа-уьссалгІа*, *итт* - *итталгІа* - *уьтталгІа*.

5. Къовсамечу мсттигашкахь чолхечу дешнийн нийсаяздар, масала: *пайдаэцар* - *пайда эцар*, *нийсаяздар нийса-* яздар, *гІодар* - *гІо дар*, и. дІ. кх.

6. Дешнашкахь дифтонгаш язъяр: *къега-* *къиэга*, *терса-* *тиэrsa*, *оза-уоза*, *еха* - *йиэха*, и. дІ. кх. а.

7. Цердешнийн къовсаме яздар: *стогалла-* *стагалла*, *мох* — *мохан-механ* - *махан*, *морха*, и. дІ. кх. а.

Дешархоша далийтинчу гІалаташна юкъяра даккхий а, кегий а гІалаташ къасто деза.

Даккхий гІалаташ лору:

1. Хьалхенца Іамийна а, йозанехь алсам пайдаоьцуш а йолу орфографичесски, пунктуационни бакъонаш талхош долу гІалаташ:

2. Мукъазчу элпашна юккъе яз деш долу къасторан хьаьркаш, масала: *хІаллакьхила*, *меттахьхьайра*.

3. Дсшхьалхенца йолчу я чолхечу инфинитиван суффиксийн язъяр.

4. Хандсшних хиллачу тайп-тайпанчу къамелан дакъойн яздар (*оху* - *охуна* я *охана*, *тоьгу* - *тоьгуна* я *тоьгана*).

5. Хандешан ихначу хенан язъяр, масала: *бохура* я *бахара*, *моьтттура* я *моттара*.

6. Кху кенара цІердешнийн яздар: *дечиган* я *дечган*, *эчиган* я *аьчган*.

7. Цердешнийн а, билгалдешнийн а массо къобалйина тІеэцна йолу яцйинчу а, юьззинчу а форманийн язъяр, масала: *гІуллакх* я *гІулкх*, *гІиллакх* я *гІилкх*.

Дсшархочун балха тІехь цхьамогІа (кхоь я цул сов) цхьана бакъонна нислуш гІалаташ хилахь, диктантана оценка лакхаяккха мега, масала, дешан чаккхенга н яздарехь, доца шеконан элпаш (а, и, у,) яздарехь.

Комплексни талламан белхашкахь, диктантах а, тІедилларех а

(фонетически, лексически, орфографически, грамматически, пунктуационни) лаьттаху, ши оценка юьллу-хІора балхана шен-шен.

ТІедилларийн мах хадорехь куьйгалла оьцу кху некъех:

«5» дуьллу, массо а тІедиллар нийса кхочушдинехь;

«4» дуьллу, тІедилларийн $\frac{3}{4}$ дакъа нийса динехь;

«3» дуьллу, болх ах я цул сов нийса бинехь;

«2» дуьллу, болх эханал кІезиг бинехь.

«1» дуьллу, цхьа а тІедиллар кхочуш ца динехь.

Билгалдаккхар:

Орфографически а, пунктуационни а гІалаташ, тІедиллар кхочушдарехь дина долу, диктантан мах хадеш лору.

